

Inspraakorgaan Turken
Kanaalweg 22
3526 KM Utrecht

t. 030-2343625
e. info@iot.nl
w. www.iot.nl

Aan de Minister voor Rechtsbescherming, dhr. S. Dekker

Betreft: consultatie Nota van wijziging opgesteld bij het Wetsvoorstel transparantie maatschappelijke organisaties

Utrecht, 28 juni 2020

Geachte minister Dekker,

Op 9 juni is het IOT door het departement van SZW uitgenodigd deel te nemen aan de internetconsultatie over de Nota van wijziging bij het Wetsontwerp transparantie maatschappelijke organisaties. Het IOT voldoet graag aan dit verzoek en legt u hierbij zijn commentaar voor.

Het wetsontwerp beoogt het mogelijk te maken dat maatschappelijke organisaties verplicht kunnen worden inzicht te verschaffen in buitenlandse donaties als de burgemeester daarom vraagt met het oog op de handhaving van de openbare orde. De officier van justitie kan daar eveneens om vragen als hij vermoedt dat de wet of de statuten niet te goeder trouw worden nageleefd. Een tussenpersoon die een donatie schenkt moet naam en herkomstland van zijn opdrachtgever vermelden. Allereerst moet ons van het hart dat wij verbaasd zijn niet te zijn uitgenodigd voor de internetconsultatie over het wetsontwerp zelf. Aan deze internetconsultatie is deelgenomen door 190 organisaties, waaronder 3 uit de kring van migrantenorganisaties, terwijl het wetsontwerp blijkens de voorgeschiedenis hoofdzakelijk betrekking heeft op organisaties van migranten. Om te beginnen willen wij u daarom adviseren om alvorens de behandeling van het wetsontwerp wordt voortgezet, de tijd te nemen om met allochtonen organisaties te overleggen.

Doel van het wetsontwerp is het tegengaan van financiering van maatschappelijke organisaties in Nederland die een risico vormt voor de democratische rechtsstaat. Het gaat daarbij niet om strafbaar gedrag van organisaties, maar om ongewenst gedrag. Onwenselijk gedrag is bijvoorbeeld afzondering van de samenleving (vervreemding en isolatie), het afwijzen van de democratische rechtsorde als samenlevingsvorm of het verketteren van andersdenkenden, het aanzetten en (indirect) oproepen tot haat of discriminatie. Voorkomen moet worden dat het bestuur van de maatschappelijke organisatie zich door buitenlandse donaties laat verleiden tot (het verlenen van medewerking aan) gedrag dat indruist tegen de normen van de Nederlandse rechtsstaat, bijvoorbeeld omdat het een ontwrichtend karakter heeft of in strijd komt met de openbare orde of de nationale veiligheid.

De Nota van Wijziging omvat een aanscherping (motie Becker c.s. TK 35 228, nr. 7) naar aanleiding van het POCOB-rapport. De nota voorziet in handhavingsinstrumenten om geldstromen te kunnen bevriezen, een verbod op ontvangst van geldmiddelen in te stellen of deze verbeurd te verklaren wanneer sprake is van ondermijning van onze democratische waarden, fundamentele vrijheden of mensenrechten. Deze instrumenten kunnen alleen op last van de rechter worden ingezet. Conform het EVRM geldt dat een inbreuk op het recht op eigendom bij wet geregeld moet zijn, evenredig en proportioneel moet zijn.

Het staat voor het IOT als een paal boven water dat activiteiten die bijdragen aan ondermijning van de democratische rechtstaat moeten worden tegengegaan. Wij kunnen instemmen met de doelstelling van het Wetsontwerp: bestrijden van onverdraagzaamheid, bevorderen van antidemocratische activiteiten en het bevorderen van polarisatie. Als middel is het wetsontwerp evenwel ongeschikt en op bepaalde punten zelfs contraproductief. De Nota van wijziging maakt het mogelijk dat giften of subsidies uit het buitenland in beslag worden genomen en dat zal bonafide donoren er eerder dan kwaadwillende ertoe doen besluiten om Nederlandse maatschappelijke organisaties niet langer te steunen.

Om subsidies daadwerkelijk te bevriezen of te confisqueren. Moet de rechtstaat in gevaar worden gebracht. Wat precies verstaan wordt onder ondermijning van de rechtsstaat, wordt vaag omschreven: 'Van ondermijning van de Nederlandse democratische rechtsstaat is bijvoorbeeld sprake bij doelbewuste en structurele activiteiten die zijn gericht op het creëren van een eigen (politiek-) maatschappelijke orde en in het meest extreme geval het aantasten van de samenleving en de rechtstaat aan de hand van eigen normen, waarden, regels en wetten die haaks staan op de uitgangspunten van onze open democratische rechtsorde.' Of iets wel of niet onder deze omschrijving valt is een kwestie van subjectieve appreciatie. Alleen al daarom horen deze vage omschrijvingen niet in de wetgeving van democratische landen thuis. In tal van landen (Rusland, Hongarije, Turkije) worden vage omschrijvingen (terrorisme, integriteit van de staat) immers gebruikt ter wille van willekeurige en meedogenloze onderdrukking van de vrijheid van meningsuiting en de vrijheid van vereniging.

Nergens worden concrete activiteiten omschreven die door middel van deze wet onmogelijk worden gemaakt. Voor welk probleem is deze wet de oplossing? Omdat onvoorzienbaar is welke gedragingen door bepaalde burgemeesters zodanig ongewenst worden beschouwd, dat zij aanleiding kunnen zijn om te informeren naar de herkomst van donaties, draagt het wetsontwerp een sterk element van willekeur in zich. Zeker met de nota van wijziging draagt het wetsontwerp alle kenmerken in zich van een instrument dat door de autoriteiten naar willekeur en zonder democratische controle kan worden gebruikt om lastige maatschappelijke organisaties tegen te werken.

Maatschappelijk organisaties kunnen zich richten tegen een open samenleving, maar ze zijn ook noodzakelijk voor het in stand houden van een open democratische samenleving. Vrijheid van vereniging is een noodzakelijk recht in een democratische samenleving, omdat maatschappelijke organisaties belangen, knelpunten en overtuigingen articuleren, die anders niet zouden worden gekanaliseerd en geadresseerd. Vanwege de ruime interpretatievrijheid die het wetsvoorstel burgemeesters en officieren van justitie biedt om te besluiten van hun bevoegdheden gebruik te maken organisaties te dwingen hun donateurs openbaar te maken, is het niet onwaarschijnlijk dat het moeilijker wordt sponsors te vinden. Om een voorbeeld te noemen: tot nu toe zijn de pogingen om vertegenwoordigers van de PVV en FvD in het openbaar bestuur op te nemen niet bijzonder vruchtbaar gebleken, maar telkens weer gaan er stemmen op om dat toch te doen. Mocht er op dat punt een doorbraak komen, kan door middel van deze wet een einde worden gemaakt aan het mooie werk van de Open Society Foundations in Nederland.

Het wetsontwerp is ons inziens overbodig, omdat er tal van democratische middelen zijn die veel geschikter zijn om het gevaar van buitenlandse beïnvloeding te voorkomen. Van verschillende kanten is al gewezen op de Anbi-regeling, die zich verzet tegen beïnvloeding door donoren en sponsors. Beslissend is ons inziens het argument dat in een rechtsstaat nauwkeurig omschreven en aantoonbaar gedrag in de wet strafbaar gesteld moet worden. Hinderlijk dwarsbomen van de financiering van organisaties bij vaag omschreven vermoedens pas niet in een rechtsstaat. Het IOT wil u daarom dringend aanbevelen om zowel het wetsontwerp als de nota van wijziging in te trekken.

Na het bombardement in februari 1968 dat de stad *Bến Tre* in de Mekong Delta volledig verwoestte sprak een Amerikaanse majoor tegen de journalist Peter Arnett de beroemd geworden woorden: *It became necessary to destroy the town in order to save it*. Wij hopen van harte dat u niet genooddaakt zal zijn in uw biografie te schrijven: 'Om de open samenleving te verdedigen heb ik hem moeten vernietigen.' Helaas gaat het met dit wetsontwerp wel die kant op.

Vanzelfsprekend zijn wij graag bereid om desgewenst onze opvattingen nader toe te lichten. Met de meeste hoogachting,

Zeki Baran
(voorzitter)

